

LAUSUNTOYHTEENVETO

Lakiehdotus on ollut nähtävillä maa- ja metsätalousministeriön internet-sivuilla. Lakiehdotuksen säännöksiä on käsitelty markkinatoimenpiteiden valmistelutyöryhmässä ennen lausuntokierrosta. CAP-lakiehdotuksista järjestettiin 14.6.2022 yhteinen sidosryhmien kuulemistilaisuus, jossa käsiteltiin lakiehdotusta. Mainittuna päivänä järjestettiin myös erillinen kuulemistilaisuus mehiläishoitoalan järjestöille, jossa käsiteltiin lakiehdotukseen sisältyviä säännöksiä, jotka liittyvät mehiläishoitoalaan.

Lakiehdotuksesta on pyydetty lausunnot seuraavilta tahoilta: oikeusministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö, ympäristöministeriö, ELY-keskukset, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Luonnonvarakeskus, Ruokavirasto, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, Suomen ympäristökeskus, Tulli, Ålands landskapsregering, Alkoholintarkastuslaboratorio, Andelslaget Närpes Grönsaker, Elintarviketeollisuusliitto ry, Hunajayhtymä Oy, Kauppapuutarhaliitto ry, Kuluttajaliitto ry, Kuntaliitto, Lammasyhdistys ry, Leppävirran Marja Osuuskunta, Lihakeskusliitto ry, Luomuliitto ry, Luonnon suojeluliitto, Maa- ja metsätaloustuottajien Keskusliitto MTK ry, Panimo- ja virvotusjuomateollisuusliitto ry, Pellervon taloustutkimus PTT, Pihvikarjaliitto ry, Puutarhaliitto ry, Päivittäistavarakauppa ry PTY, Sucros Oy, Suomen alkoholijuomakauppa ry, Suomen mehiläishoitajain liitto ry, Suomen siipikarjaliitto ry, Suomen sikayrittäjät ry, Suomen Tumman mehiläisen hoitajat ry, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC, Vihannes-Laitila Oy, Ålands Trädgårdshall Andelslag, Vilja-alan yhteistyöryhmä ry VYR, WWF Suomi ja Ålands biodlarförening r.f.

Suomen ympäristökeskus totesi, ettei anna lausuntoa asiassa. Suomen Tumman mehiläisen hoitajat ry. totesi lausunnossaan, ettei heillä ole asiaan huomautettavaa. Lausunnon antoivat oikeusministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö, ympäristöministeriö, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Luonnonvarakeskus, Ruokavirasto, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikkö, Kuntaliitto, Pellervon taloustutkimus PTT, Päivittäistavarakauppa ry PTY, Suomen mehiläishoitajain liitto ry, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC (kaksi lausuntoa). Tuottajaorganisaatio Suomen Lammassosuuskunta, Tuottajaorganisaatio Lounais-Suomen Lampurit ry ja Suomen lammasyhdistys antoivat yhteisen lausunnon. Lisäksi lausunnon toimitti Luomutetaan ruokapalvelut -hankkeen toteuttajat Pro Luomu ry, Savon koulutuskuntayhtymä/EkoCentria ja Savonia-ammattikorkeakoulu.

Yleisesti ottaen annetuissa lausunnoissa kannatettiin lainsäädännön uudistamista sekä pääosin kannatettiin ehdotettuja muutoksia. Esimerkiksi uutta sähköisen haun säännöstä sekä vähäalkoholisten viinien viranomaistehtävien ajantasaistamista erityisesti kannatettiin.

Valtiovarainministeriö toteaa lausunnossaan, että esityksessä tarkoitettu tukijärjestelmä ja siihen ehdotetut muutokset toteutetaan julkisen talouden suunnitelmien ja valtion talousarvioiden mukaisten määrärahojen ja henkilötötyvuosimäärien puitteissa.

Oikeusministeriö lausui tiedonantovelvollisuudesta sekä viranomaisten tiedonsaantioikeudesta. Oikeusministeriö kiinnitti lausunnossaan myös huomiota 75 §:n mukaisen seuraamusmaksun osalta siihen, että mainittua seuraamusmaksua voidaan pitää rangaistusluonteisena hallinnollisena seuraamuksena, jonka sääntelyyn liittyy useita huomioon otettavia seikkoja (Rangaistusluonteisia hallinnollisia seuraamuksia koskevan sääntelyn kehittäminen, oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 52/2018).

Oikeusministeriön lausunnossa kiinnitettiin tietyiltä osin huomiota asetuksenanto- ja määräyksenantovaltuuksiin. Oikeusministeriö kiinnitti lausunnossaan huomiota, että asetuksenantovaltuuksien muuttaminen määräyksenantovaltuuksiksi ja uusien määräyksenantovaltuuksien säätäminen tulee olla perusteltavissa perustuslain 80 §:n 2 momentissa edellytetyllä tavalla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö kiinnitti lausunnossaan huomiota koulujakelutukea koskevien säännösten terminologiaan.

Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikkö, jäljempänä selvitysyksikkö, lausuu harmaan talouden torjunnan näkökulmasta ja kannattaa lähtökohtaisesti maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annettuun lakiin ehdotettua sääntelyä viranomaisen tiedonsaantioikeudesta. selvitysyksikkö ehdottaa lausunnossaan maa- ja metsätalousministeriön harkittavaksi, että harmaan talouden torjuntaan liittyvistä tuen myöntämisen rajoituksista sekä tiedonsaantioikeudesta säädettäisiin vastaavalla tavalla, kuin muualla lainsäädännössä. Lisäksi selvitysyksikkö ehdottaa, että harmaan talouden selvitysyksikköä koskevassa laissa säädettyyn veloitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitukseluetteloon lisättäisiin lain käyttötarkoitus tai ehdotetussa laissa käytettäisiin viittausta valtionavustuslakiin.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto kannattaa alakohtaisen 12 f §:n muuttamista ehdotuksen mukaiseksi yleissäännökseksi. KKV pitää perusteltuna, että EU:n lainsäädännön edellyttämien tietojen toimittamista koskevat tarkemmat säännökset annetaan ehdotetun valtuussäännöksen mukaisesti valtioneuvoston asetuksella.

Lausunnon mukaan muutettavaksi esitetty 12 f § koskee kuitenkin vain tuottajaorganisaation hyväksymisedellytysten täyttymisen varmistamiseksi tarvittavia tietoja, jollaisiksi markkinajärjestelyasetuksen 149 artiklassa edellytetyt tietoja ei Kilpailu- ja kuluttajaviraston tulkinnan mukaan voida määritellä. Kilpailu- ja kuluttajavirasto korostaa, että kyseisessä artiklassa edellytetyt tiedot ovat virastolle olennaisia sen valvontatehtävien kannalta, sillä mikäli neuvottelujen kohteena olevan raakamaidon määrä ylittää markkinajärjestelyasetuksessa määritellyt enimmäisrajat, menettelyn hyväksyttävyyttä arvioidaan yleisten kilpailusääntöjen nojalla. Kilpailu- ja kuluttajavirasto ehdottaa tästä syystä, että kansallisessa lainsäädännössä määritellään, että markkinajärjestelyasetuksen 149 artiklan 2 kohdan f alakohdan mukaiset maitoalan tuottajaorganisaatioiden toteuttamia sopimusneuvotteluita koskevat tiedot tulee toimittaa sekä Kilpailu- ja kuluttajavirastolle että Ruokavirastolle. Edellä esitetyllä tavalla tiedot ovat olennaisia Kilpailu- ja kuluttajavirastolle sen valvontatehtävien hoitamiseksi. Ruokavirasto puolestaan on tuottajaorganisaatioiden hyväksyntää ja valvontaa hoitava toimivaltainen viranomainen muilta osin, ja tästä syystä myös Ruokavirastolla on tarpeen olla käytössään kaikki hyväksytyjen tuottajaorganisaatioiden toimintaa koskevat tiedot. Vastaavan sisältöisesti työ- ja elinkeinoministeriö esittää lausunnossaan harkittavaksi, että markkinajärjestelylaissa säädettäisiin

markkinajärjestelyasetuksen 149 artiklan 2 kohdan f alakohdan mukaisten maitoalan tuottajaorganisaatioiden sopimusneuvotteluita koskevien tietojen toimittamisesta paitsi Ruokavirastolle, myös Kilpailu- ja kuluttajavirastolle. Muilta osin Kilpailu- ja kuluttajavirastolla tai työ- ja elinkeinoministeriöllä ei ole huomautettavaa lakiehdotukseen.

Osassa lausuntoja tuotiin esille tuottajaorganisaatiotuen merkitys myös muille sektoreille kuin hedelmä- ja vihannessektorille. Suomen lammasosuuskunta esitti lausunnossaan sen, että tuottajaorganisaatiotukea tulisi maksaa muillekin sektoreille kuin hedelmä- ja vihannesalan tuottajaorganisaatioille.

Ympäristöministeriö pitää lakiesitystä pääosin kannatettavana, mutta tuo lausunnossaan esille muutamia huomioita. Ympäristöministeriö pitää hyvänä, että Suunnitelma-asetuksen 50 artiklaan on tullut uutena säännöksenä, että vähintään kaksi prosenttia toimintaohjelman menoista on kohdistuttava kestävien tuotantomenetelmien tutkimukseen ja kehittämiseen.

Luonnonvarakeskus totesi lausunnossaan, että tavoitteena täytyy olla olemassa olevien ja seuraavien kolmen vuoden aikana perustettavien tuottajaorganisaatioiden alojen mukaan ottaminen tukimekanismiin esimerkiksi ohjelmakauden välitarkastelun tai viimeistään seuraavan ohjelmakauden suunnitelman yhteydessä. Vastaavasti Pellervon taloustutkimus pitää tärkeänä, että ennen CAP-ohjelmakauden välitarkastusta selvitetään tuottajien kiinnostusta tuottajaorganisaatioiden perustamiseen myös muilla kuin nk. pakollisilla aloilla ja tarkastellaan mahdollisuus laajentaa tuottajaorganisaatioiden toiminnan ja investointien tukia myös muille tuotannonaloille.

Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund esittää lausunnossaan, että lakiehdotusta valmisteltaessa tuli huomioida, että laki olisi helppo myöhemmin muuttaa siten, että muidenkin alojen kuin hedelmä- ja vihannesalan toimintaohjelmia voitaisiin tukea.

Ruokavirasto esitti lausunnossaan harkittavaksi teknisluonteisia huomioita tiettyjen säännösten osalta. Ruokavirasto esitti huomiona tarkastuksia koskeviin 49, 50 ja 55 §:iin, että ehdotettavan lain tarkastuksia koskevat pykälät olisi hyvä olla tarkasti säädetty. Ruokavirasto piti hyvänä 49 §:n lisätyä uutta valtuutta säätää tarvittaessa tarkastuksista tarkemmin valtioneuvoston asetuksella, mutta pyytää lausunnossaan ministeriötä harkitsemaan säännöskohtaisista perusteluista poistamaan kohdan, jonka mukaan valtuutta ei olisi lähtökohtaisesti tarkoitus käyttää.

Ruokavirasto esitti huomion 75 §:n mukaiseen seuraamusmaksuun. Ruokavirasto katsoo, että pykälässä olisi hyvä olla säädetty tarkemmin, milloin seuraamusmaksu tulisi määrätä. Ruokavirasto katsoo myös, että seuraamusmaksun määrä tulisi olla säädetty tarkemmalla tasolla.

Ruokavirasto toteaa, että sähköistä hakua koskeva pykälä on erinomainen. Ruokaviraston tietojärjestelmät valmistuvat vaiheittain, niin valtuusäännös antaa mahdollisuuden ottaa sähköisen haun käyttöön kunkin tukiohjelman omassa aikataulussa. Lisäksi tuottajaorganisaatio- ja mehiläishoitotukea koskevat pykälät ovat hyvin kirjoitettu, vaikka niissä tapahtui monta muutosta.

Kuntaliitto otti lausunnossaan kantaa koulujakelutukea koskeviin säännöksiin ja piti niitä tarpeellisina.

Lisäksi kuntaliitto kannatti koulujakelutuen sähköisen haun säännöksiä. Yleisenä huomiona Kuntaliitto, toteaa, että esitys, jolla markkinajärjestelyyn liittyvät toimenpiteet kytetään paremmin CAP:in strategiseen suunnitelmaan, on kannatettava. Myös tekniset muutokset ovat tarpeellisia.

PTY totesi lausunnossaan muutos helpottaa hallinnollista taakkaa tilanteissa, jossa hakijana on kunnallinen taho. Tämä ei kuitenkaan ulotu yksityisiin toimijoihin. Maksatuksen monimutkaisuus aiheuttaa tuen hakijana oleville yksityisille tavarantoimittajille valtavasti lisätyötä ja hallinnollista taakkaa. EU:n kouluhedelmä-, kouluvihannes- ja koulumaitojärjestelmän uudistamisessa ja kansallisissa säännöksissä tulisi jatkossa varmistaa, että hallinnointia selkeytetään ja varmistetaan, että järjestelmän hyödyt tulevat laajamittaisesti käytettyä.

Esityksellä muutettaisiin viranomaistehtäviä siten, että 2,8 tilavuusprosenttia alittavien viinialan tuotteiden osalta sekä ilmoitusten käsittely, että tarkastukset kuuluisivat jatkossa Ruokavirastolle. Muutos vastaisi Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston lausunnon mukaan mainittujen viranomaisten osalta elintarvikelainsäädännössä olevaa nykykäytäntöä. Päivittäistavarakauppa ry muutos ehdotusta hyvänä ja perusteltuna. Voimassa olevan lain 46 e §:ssä säädetään viinialan tuotteita koskevien tietojen ilmoittamisesta. Kyseinen säädös kumottaisiin tarpeettomana säännöskohtaisissa perusteluissa esitettyjen seikkojen mukaisesti. Valvira pitää tätä muutos ehdotusta kannatettavana.

Luomuteen hankkeen toteuttajat kannattivat lausunnossaan, että koulujakelutukea koskevia säännöksiä muutettaisiin siltä osin, että tukea voisi hakea myös viranomaisen puolesta toimiva kyseisten tuotteiden hankinnoista vastaava sidosyksikkö. Muutoksen ennakoitiin lisäävän koulujakelutuen hakemista ja helpottavan hallinnollista taakkaa. Lausunnossa kuitenkin tuotiin esiin, että muutos jättää kuitenkin edelleen ulkopuolelle muut kunnan ulkopuoliset toimijat, jotka tuottavat julkisen sektorin ruokapalveluita. Lausunnossa ehdotettiin, että muutoksessa huomioitaisiin ja hyväksyttäisiin tuen hakijoiksi kunnan yhtiöitetyjen ruokapalveluiden lisäksi myös muut yksityiset ruokapalvelutoimijat, jotka tuottavat ruokapalveluita julkiselle sektorille.

Suomen mehiläishoitajien liitto kiitti lausunnossaan, että on saanut olla lain suunnittelussa mukana ja tästä johtuen lausuu vain muutamasta seikasta. Mehiläishoitotuen hakijoiden ja toimenpiteiden valintaan liittyen esitettiin ehdotus, että mehiläishoitotuen hakijan tulisi edustaa laajalla maantieteellisellä alueella Suomessa merkittävää määrää mehiläishoitolan toimijoita. Liiton näkemyksen mukaan on hyvä asia, että mehiläishoitotukeen liittyviä suunnitelmia voi muuttaa toteuttamisaikana. Lisäksi esitettiin, että mehiläishoitotuella hankitun tiedon ja tuloksien tulee olla julkisia ja kaikkien mehiläisalan toimijoiden saatavilla.

SLC mehiläishoitotukea koskevassa lausunnossaan, että tulevan CAP mehiläistukikauden tavoitteina pitäisi olla seuraavat:

- 1) ammattimehiläishoidon kilpailukyvyyn parantaminen, mehiläistuotteiden markkinan kehittäminen ja ammattimehiläishoitajien tulon nostaminen;
- 2) yhteistyö mehiläishoitajien kesken sekä mehiläishoitajien ja muiden viljelijöiden välillä;
- 3) tuen saavuttavuus sekä tuloksellisuus mehiläishoitajille ja heiden yhteisöille paikallisella tasolla, ei pelkästään valtakunnallisesti;
- 4) tuen kohdistaminen konkreettisiin hankkeisiin, jonka tulokset ovat mitattavissa.

SLC esitti, että kansallinen pesäkohtainen tuki tulisi kohdistaa nykyistä enemmän ammattimehiläishoitajille. Näkemystä perusteltiin muun muassa ammattimehiläishoidon tilastotiedoilla.

SLC esittää lausunnossaan, että tukikelpoisiksi pitäisi hyväksyä hankkeet, joiden kesto olisi lyhyempi kuin viisi vuotta.

SLC esittää lausunnossaan, että lakiehdotus ei määrittele, kuka voi olla tuensaaja, vaan säädetään tuenhakijasta. Lisäksi lausunnossa todetaan, että mikäli tuensaajalla tarkoitetaan samaa yhteisöä kuten hakijaa, on selvítettävä, miten katsotaan tilannetta, jossa toimenpiteen toteuttavat yksittäiset yrittäjät mehiläishoitajat.

SLC:n lausunnossa tehtiin huomioita mehiläishoitotuen valintaperusteisiin. Yksi peruste pitäisi olla, että hankkeessa esitetyt toimenpiteet toteuttavat vähintään yhtä kansalliseen CAP-suunnitelmaan kirjoitetuista tavoitteista ja vastaavat SWOT analyysiin esitettyihin seikkoihin.

Valintaperusteisiin liittyen todettiin, että sen lisäksi, että vaikuttavuutta on mehiläisalaan tulisi vaikuttavuutta olla myös maatalousalaan ja sen toimijoihin.

Valintaperusteisiin liittyen esitettiin huomio myös taloudellisiin edellytyksiin. Tältä osin todettiin, että hakemus ei saisi olla hylätty sen takia, että yhteisö on suhteellisesti pieni tai toimii vain paikallisesti. Tämän lisäksi tuotiin esille, että hankkeiden laatu ja vaikuttavuus pitäisi olla tärkeämpiä kuin hankkeiden kokonaisbudjetti ja hakijan liikevaihto tai tulot.

SLC:n lausunnossa esitettiin, että hankkeet tulisi julkaista viranomaisten sivuilla. Vastaavasti Suomen mehiläishoitajain liitto esitti lausunnossaan, että mehiläishoitotuella hankitun tiedon ja tuloksien tulee olla julkisia ja kaikkien mehiläisalan toimijoiden saatavilla.

Mehiläishoitotuen myöntämisprosessin osalta todettiin, Ruokaviraston apuna hankkeista päätettäessä tulisi olla apuna laajempi alan sidosryhmä. Lausunnossa kysyttiin, miten oikaisua haetaan Ruokaviraston päätöksiin.

Lausunnossa huomioitiin myös suunnitelman muuttamista koskevat säännökset (29 a §). Tältä osin todettiin, että suunnitelman muuttamisen edellytyksenä tulisi olla, että se ei vaikuta alkuperäisessä suunnitelmassa myönnettyyn tukimäärään tai muiden hakijoiden kokonaisbudjettiin. Lausunnossa todettiin, että tuensaajalla ei pitäisi olla mahdollisuutta muuttaa suunnitelmaa toteuttamisjakson aikana ilman Ruokaviraston hyväksyntää, koska tuensaajat voivat tulkita termiä vähäinen muutos eri tavalla.